

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет



№ 6, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 631:331,522,4

*С. С. Стоянова-Коваль,  
к. е. н. доц. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту, Одеський державний аграрний університет  
В. В. Попович,  
к. е. н. доц. кафедри інформаційних систем і технологій ім. М.О. Брацлавця, Одеський державний аграрний університет*

## ВПЛИВ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*S. S. Stoyanova-Koval,  
Candidate of Economics, Associate Professor of Accounting and Auditing  
Odessa State Agrarian University  
V. V. Popovich,  
Candidate of Economics Associate Professor, Chair of Information Systems and Technology behalf Bratslavtysya M.O.  
Odessa State Agrarian University*

### IMPACT OF LABOR POTENTIAL ON THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRARIAN ENTERPRISES

*В статті розглянуто чинники впливу трудового потенціалу на інвестиційну привабливість. Рейтинг інвестиційної привабливості на регіональному рівні. Особливості процесу використання трудового потенціалу сільського населення.*

*В статье рассмотрены факторы влияния трудового потенциала на инвестиционную привлекательность. Рейтинг инвестиционной привлекательности на региональном уровне. Особенности процесса использования трудового потенциала сельского населения.*

*The article describes the factors of influence of labor potential on the investment attractiveness. Investment rating at the regional level. Features of process of use of labor potential of the rural population.*

**Ключові слова:** *трудова потенція, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестор, АПК*

**Ключевые слова:** *трудова потенція, инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, инвестор, АПК*

**Keywords:** *labor potential investment attractiveness, the investment climate, investor, agricultural complex.*

**Постановка проблеми.** Нині розвиток трудового потенціалу сільського господарства значною мірою залежить від ситуації в аграрному секторі економіки. В сучасних умовах глобалізації економічних процесів розвиток агропромислового комплексу безпосередньо пов'язаний із залученням інвестицій. Відтак розробка механізмів і забезпечення ефективного залучення ресурсів (як трудових, так й інвестиційних) є важливим завданням економічного зростання.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** В роботах вчених досліджуються різні проблемні аспекти розвитку трудового потенціалу підприємств. Такими вченими як Воронкова А.Е., Баб'як М.М., Коренев Е.Н., Мажура І.В. досліджується вплив культури підприємства на формування й розвитку трудового потенціалу. Питанням мотивацій трудового потенціалу, як впливу з метою його розвитку присвячені роботи Ткаченко Н.Е. Питанням раціонального управління й оцінки трудового потенціалу присвячені роботи Воронкової В.Г.

**Метою досліджень** є розгляд взаємозв'язка трудового і інвестиційного потенціалу, а також його впливу на інвестиційну привабливість в умовах ринку, що постійно змінюється.

**Основні результати дослідження.** Згідно нормативною базою трудовий потенціал визначається сукупною чисельністю громадян працездатного віку які за певних ознак (стан здоров'я, психологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальний рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні і мають намір продавати трудову діяльність. Але на нашу думку поняття трудовий потенціал відображає більш широкий спектр можливостей трудоактивного населення, та відрізняється додатковими резервами здібностей до праці, що породжуються різноманітними людськими якостями, а також результатами колективної діяльності людей [1].

Необхідно зазначити, що розкриття суті категорії трудовий потенціал є дискусійним, адже на сьогоднішній день не існує єдиного трактування його змісту, що пов'язано з використанням різних підходів до його визначення, проте всі науковці погоджуються в тому що трудовий потенціал має великий вплив на економічний потенціал.

Поняття «потенціал» останнім часом широко застосовується в науковій літературі для характеристики і оцінки різних чинників виробничого і економічного розвитку: промисловий потенціал, потенціал сільського господарства, інтелектуальний потенціал, природно-сировинний потенціал, інвестиційний потенціал і, нарешті, трудовий потенціал. Його вживання при характеристиці економічного розвитку, оцінці ролі і значення різних чинників виробництва пов'язано із змінами цінностей суспільства, переходом до нового типу економічного зростання, соціалізації і гуманізації економіки.

У сучасній економічній теорії трудовий потенціал є важливою складовою економічного потенціалу. В свою чергу економічний потенціал є головним джерелом потенційних інвестицій у регіоні. Залучення інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням у сучасній економічній ситуації. Внутрішні та зовнішні інвестиції завжди сприяють прискоренню регіонального розвитку. Обсяги інвестиційної діяльності та її якісний рівень забезпечують сталість економічного зростання регіонів. Інвестиційна діяльність у регіоні передбачає оцінку можливостей території у формуванні інвестиційних ресурсів за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Джерелом потенційних інвестицій у регіоні є економічний потенціал, а його чинником розвитку – інвестиційний потенціал. Наявність високого інвестиційного потенціалу та його ефективне використання є основою успішного розвитку економіки.

Головним джерелом інвестицій в Україні залишаються власні кошти підприємств, за рахунок яких здійснено 66 % усіх капіталовкладень, а кошти державного бюджету складають лише 6,4 % від загального обсягу інвестицій [2, с.2]. Одним із важливих джерел зовнішнього фінансування можна визначити прями іноземні інвестиції. На даному етапі іноземні інвестиції здійснюються головним чином у галузях, що динамічно розвиваються й мають суттєві темпи зростання, чи відрізняються швидким обігом коштів. Також відмітимо, що тенденція до збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну, що спостерігалася у докризовий період змінилася на різкий занепад, що негативно вплинуло на економіку країни в цілому в умовах поширення кризових явищ.

Індекс інвестиційної привабливості України у першому кварталі 2013 року залишився незмінним у порівнянні з показником кінця минулого року – 2,12 бали з п'яти можливих. Про це свідчать дані дослідження привабливості бізнес-клімату України, проведеного Європейською бізнес-асоціацією (ЄБА) Стан інвестиційного клімату на думку 155 топ-менеджерів членських компаній ЄБА залишається стабільно несприятливим. 85% опитаних вважають, що жодних змін на краще не сталося, і це найбільший показник відсутності позитивних змін за всю історію вимірювання індексу, з 2008 р. [3].

Підготовка до підписання Україною Угоди про Асоціацію з ЄС спричинили зріст індексу інвестиційної привабливості у 3-му кварталі 2013 р. після майже дворічних стабільно низьких експертних оцінок. Те, що ці очікування бізнесу не справдилися, призвело до суттєвого падіння індексу у 4-му кварталі до найнижчого рівня за всю історію його вимірювання – до 1,81. Прогнози є також негативними, експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні буде й далі погіршуватися.

Вперше за всю історію вимірювань експерти практично не назвали позитивних змін у інвестиційному кліматі. Були лише поодинокі спроби знайти позитив у тому, що в процесі підготовки до Вільнюського саміту були зроблені деякі кроки у напрямку Євроінтеграції [4].

Загалом несприятливі умови для інвестування в Україні підтверджуються низькими економічними індексами та рейтингами інвестиційної привабливості, визначеними відомими міжнародними організаціями.

Щодо рейтингу інвестиційної привабливості регіонів в Україні, то його визначають за методикою й системою показників, запропонованих Інститутом реформ (недержавний аналітичний центр, метою якого є сприяння проведенню економічних перетворень в Україні та утвердження цінностей соціальної ринкової економіки). Визначення інвестиційного рейтингу регіонів фахівцями цього інституту проводиться на основі 5 груп показників які, за оцінками інвесторів, є найбільш важливими при прийнятті рішення про місце та обсяги інвестицій, а саме: економічний розвиток регіону, ринкова інфраструктура, фінансовий сектор, трудові ресурси, підприємництво та місцева влада.

Лідером інвестиційного рейтингу є місто Київ. До групи так званих «лідерів» рейтингу потрапили Харківська, Дніпропетровська, Одеська та Донецька області, що перебувають на певній відстані від решти регіонів.

Наступними є п'ять регіонів, на чолі яких знаходиться Львівська область. До основної групи увійшли Черкаська, Миколаївська, Чернівецька, Вінницька, Волинська, Хмельницька, Кіровоградська, Сумська, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Тернопільська. Статус аутсайдерів міцно закріпився за Херсонською та Житомирською, Рівненською та Чернігівською областями.

Серед індустріально-аграрних регіонів України беззаперечним лідером є Одеська область. Очевидною є реалізація конкурентних переваг Одещини зважаючи на зорієнтованість у бік сфери послуг: розвиток портових потужностей, курортного потенціалу.

Інвестиційна привабливість регіону визначається як відповідність регіону головним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості та ліквідності інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності є пріоритетною умовою стабільного розвитку регіонів, яка здатна залучити фінансові та матеріальні ресурси як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів, а також раціонально їх використовувати в найбільш пріоритетних галузях економіки.

Обсяг залучених в економіку регіону інвестицій – це один із критеріїв ефективності його функціонування. Показники, за якими вітчизняні та зарубіжні аналітики пропонували визначати рівень інвестиційної привабливості регіонів, об'єднано у 3 великі групи факторів, які визначають рівень привабливості території для інвесторів:

1. Фактори, які впливають на рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали).
2. Фактори, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні та кримінальні ризики).
3. Інвестиційна активність (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих і портфельних інвестицій) [5]

Робоча сила є одним із ключових факторів виробництва. Вплив цього фактору на інвестиційну привабливість є багатовимірним. З одного боку, важливою характеристикою економічного потенціалу регіону як такого є чисельність та особливості розміщення населення. З іншого боку, для потенційного інвестора велике значення мають кількість, якість та розміщення робочої сили та стан ринку праці (зокрема, наявність надлишку чи дефіциту робочої сили).

Що стосується забезпеченості людськими ресурсами, то за цим показником Україна входить до групи тридцяти найбільш населених держав. За чисельністю населення Україна посідає 29-те місце у світі 10.

Населення розподілене серед регіонів України нерівномірно. Відмінності між регіонами щодо кількості й структури населення розглянуті та аналізуються з позицій трьох основних факторів, які впливають на інвестиційну привабливість:

- 1) фактор наявності людських ресурсів, включаючи чисельність населення, частку економічно активного населення, щільність його розміщення та масштаби міграції;
- 2) фактор якості людських ресурсів, індикатором якої є рівень освіти;
- 3) фактор доступності трудових ресурсів для бізнесу (характеристики ринку праці, у тому числі, рівень заробітної плати та безробіття) [6].

Для визначення впливу трудового потенціалу на інвестиційну привабливість підприємства необхідно надати оцінку очікуваного приросту прибутку від реалізації існуючих нематеріальних активів та розробки нових (оцінюється динаміка нематеріальних активів в базовому періоді) та розрахувати витратну частину як для реалізації вказаних заходів впровадження та науково-дослідницькі розробки, так і для розвитку трудового потенціалу, який повинен забезпечувати зростання інвестиційної привабливості підприємства (витрати на реформування носія).

Таким чином, вирішення цієї проблеми потребує використання як витратного так і результатного підходу. В процесі визначення витрат на реформування трудових ресурсів має особливе значення й викликає ускладнення врахування індивідуально-професійних характеристик окремих робітників тих виробництв, на яких вказані характеристики найбільш важливі. Це стосується і аграрної сфери. При цьому важлива як інтегральна оцінка трудових ресурсів, так і окремих персон, саме ім'я й авторитет яких має значення для підвищення його ринкової ціни [7].

Особливості процесу використання трудового потенціалу сільського населення вимагають постійного державного регулювання, що має здійснюватися за двома основними напрямками:

- 1) шляхом створення нових робочих місць і активізації платоспроможного попиту;
- 2) шляхом активізації ресурсного потенціалу суб'єктів сільської економіки за допомогою економічних важелів (інвестиційної, податкової та кредитної політики).

Ключовою перешкодою на шляху реалізації потенціалу сільських територій є загальний підхід держави до цього процесу, який базується на принципах дотаційності. Нова стратегія розвитку сільських територій має базуватися на засадах технології брендингу способу життя у сільській місцевості з високою мобільністю населення. Формування такого бренду має бути спрямованим, з одного боку, на потенційних споживачів – сільське населення, а з другого – на пошук інвесторів такого проекту, що за умов сприятливої державної політики, зацентрованої на нижчій вартості робочої сили у сільській місцевості, є цілком реальним [ 8 ].

Наразі незважаючи на поширення негативних явищ в економіці України привабливість іноземних інвестицій в економіку існує об'єктивно й дотепер та полягає насамперед у більш високому, ніж у західних державах, рівні прибутку; практично незасвоєному, відкритому ринку товарів, послуг, технологій; наявності кваліфікованої й дешевої робочої сили; наявності окремих форм високоякісної та достатньо недорогої сировини, а також виробничих потужностей (хоча й таких, що потребують реконструкції), наявності високоякісних сільськогосподарських ресурсів.

Тим часом, незважаючи на зазначені привабливі фактори, а також вигідне географічне положення України, що має вихід на великі регіональні ринки, іноземні інвестиції порівняно з нашими потребами залишаються ще незначними. Так як істотно вплив на стан інвестиційної активності мають високі політичні й економічні ризики, які на даний момент існують в країні. Як наслідок, багато підприємств не мають можливості скористатися традиційними джерелами фінансування капітальних вкладень (банківським кредитом, запозиченнями на ринках капіталів і ін.).

**Висновки.** Інвестиційний потенціал у моделі економічного потенціалу, є його складовим елементом та є потенціалом більш низького рівня. В свою чергу на інвестиційну привабливість підприємства суттєво впливає трудовий потенціал, що відбивається на розвитку інших складових потенціалів у складі економічного потенціалу.

З поняттям інвестиційного потенціалу пов'язано поняття інвестиційної привабливості. Так, основним завданням покращення інвестиційної привабливості країни є таке: створення сприятливого інвестиційного середовища шляхом стимулювання національних інвесторів здійснювати інвестиції; концентрація грошових потоків на пріоритетних напрямках розвитку економіки; забезпечення доступності кредитів для позичальників, шляхом зниження їх вартості; забезпечення пріоритетного виділення кредитних ресурсів на пільгових умовах рефінансування банкам, які кредитують високоєфективні інвестиційні проекти тощо. Держава повинна створювати паритетні умови для іноземних та національних інвесторів, стимулювати залучення інвестицій, орієнтованих на позитивні соціально-економічні зрушення в державі, технологічний та інноваційний розвиток, структурну перебудову.

**Література.**

1. Білорус Т. Трудовий потенціал України: сучасний стан та перспективи розвитку - [Електронний ресурс] / Т. Білорус – Режим доступу: [http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/MIID/bilorus/trudoviy\\_potencial\\_Ukraini\\_suchasniy\\_stan\\_ta\\_perspektivi\\_rozvitku.pdf](http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/MIID/bilorus/trudoviy_potencial_Ukraini_suchasniy_stan_ta_perspektivi_rozvitku.pdf) – Назва з титул. екрану. Мова укр.
2. Пабат А. А. Роль інвестицій у підвищенні конкурентоспро-можності національної економіки / А. А. Пабат, С. Ю. Хамініч / Проблеми науки. - 2007. №1. - С.2-3
3. Індекс інвестиційної привабливості України залишається на 4-річному мінімумі - [Електронний ресурс] / ІА УНІАН: економіка/фінанси [Текст].– Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/776237-indeks-investitsiynoi-privablivosti-ukrajini-zalishaetsya-na-4-richnomu-minimumi.html>
4. Аналіз індексу інвестиційної привабливості в Україні, за дослідженням ЄБА 2008-2013 ( IV квартал ) - [Електронний ресурс] / Інфографіка [Текст].– Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/analiz-indeksu-investitsiynoi-privablivosti-v-ukrayini-za-doslidzhenniam-ieba-2008-2013-iv-kvartal>
5. Бутко М. сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М. Бутко, С. Зеленський, О. Акіменко // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 30–35.
6. Рейтинг інвестиційної привабливості - [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій / [Текст].– Режим доступу: [http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting\\_investitsiynoi\\_privablivosti\\_regioniv\\_2014\\_1.pdf](http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investitsiynoi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf)
7. Бачевський Б.С. Потенціал і розвиток підприємства текст - [Електронний ресурс] Б.С. Бачевський / [Текст].– Режим доступу: [http://pidruchniki.com/15130616/ekonomika/viznachennya\\_vplivu\\_trudovogo\\_potentsialu\\_investitsiynu\\_privablivist\\_pidpriyemstva](http://pidruchniki.com/15130616/ekonomika/viznachennya_vplivu_trudovogo_potentsialu_investitsiynu_privablivist_pidpriyemstva)
8. Використання трудового потенціалу сільського населення України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / Е. А. Атаманюк ; НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. — К., 2010. — 20 с. — укр.

*Стаття надійшла до редакції 13.06.2013 р.*



ТОВ "ДКС Центр"